

† **Andrei**
ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul

CATEHEZE

Catehetica
II

Colecție coordonată de Protos. dr. Benedict Vesa

Tehnoredactare: Arhid. Dan-Grigore Văscu
Lectura: Pr. Cătălin Pălimaru
Copertă: Arhid. Dan-Grigore Văscu

Editura Renașterea, 2016
Piața Avram Iancu, nr. 18
RO-400117, Cluj-Napoca
E-mail: editura_renasterea@yahoo.com

ISBN 978-606-607-165-9

† **Andrei**
ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul

CATEHEZE

Volum îngrijit de
Protos. dr. Benedict Vesa
și
Arhid. Dan-Grigore Văscu

Cluj-Napoca
2016

INTRODUCERE

Pentru noi, creștinii, a început Postul Mare, această perioadă de antrenament spiritual, de nevoiță duhovnicească. De aceea și proiectul nostru catehetic are un caracter special. Lupta între bine și rău este pe viață și pe moarte! Chiar dacă duhurile necurate nu sunt văzute, ele își fac lucrările cu prisosință. Sfântul Apostol Petru ne face atenți în prima sa epistolă sobornicească, în capitolul cinci, versetul opt: *Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită, iar Sfântul Apostol Pavel, gândind-se la aceeași realitate, că între*

bine și rău este o luptă pe viață și pe moarte, că duhurile necurate încearcă să îi facă pe creștini să se prăbușească, ne spune în Epistola către Efeseni, în capitolul șase, că noi trebuie să ne antrenăm la luptă. Să ne întrarmăm, să ne echipăm așa cum se cuvine, pentru că *lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânirilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăților care sunt în văzduhuri*. După ce constată acest lucru, ne și învață cum să ne întrarmăm, cum să ne echipăm: *pentru aceea luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea, și toate biruindu-le să rămâneți în picioare. Stați deci tari având mijlocul vostru încins cu adevărul, și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății, și încălțați picioarele voastre gata fiind pentru evanghelia păcii. În toate luați pavăza credinței cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului. Luați și coiful mântuirii, și sabia duhului care este Cuvântul lui Dumnezeu. Faceți în toată vremea în Duhul, tot felul de rugăciuni și de cereri (6, 13-18).*

Printre aceste rugăciuni și cereri, cea mai cunoscută rugăciune din Postul Mare este rugăciunea Sfântului Efrem Sirul. Textul ei este foarte cuprinzător și subliniază acest adevăr, că

în spatele fiecărui păcat, fiecărei patimi, stă un duh necurat care o pune în lucrare, după cum în spatele fiecărei virtuți, a fiecărei fapte bune, stă un duh luminat. Noi ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute, ca duhurile necurate să le putem izgoni și duhurile luminate să le primim în sufletele noastre și să ne lucrăm virtuțile. Sfântul Efrem pomenește patru duhuri necurate și patru duhuri luminate, iar noi le vom dezbate pe rând. Zice Sfântul Efrem: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie. Dacă reușim să le dăm afară pe acestea, în locul lor punem alte patru duhuri curate. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei dăruiește-l mie slugii tale. Facem apoi o încheiere: Așa, Împărate, arată-mi să îmi văd păcatele mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin*

1. DUHUL TRÂNDĂVIEI

Primul duh necurat este cel al trândăviei, al lenevirii. Dorim să scăpăm de lenea duhovnicească, dar nu numai; de lene, în general, pentru că lenea este o patimă. Sfântul Apostol Pavel le-a scris tesalonicenilor în a doua epistolă, în capitolul trei, un lucru care este valabil și pentru noi: *Căci și când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce. Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind. Dar unora ca aceștia le poruncim și-i rugăm, în Domnul Iisus Hristos, ca să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor.*

Este foarte cunoscut numele poetului Vasile Militaru, poet creștin care a murit în temniță pentru că nu a fost iubit de comuniști. El a scris multe versuri cu caracter duhovnicesc, și o strofă din poezioarele lui zice așa: *Adevărul despre lene, mi l-a spus a mea bunică! Omul este ca și apa, dacă stă prea mult se strică*¹. În general, păcatele oribile, păcatele urâte, le comit oamenii care nu lucrează nici pe tărâm duhovnicesc, nici pe cel material. Omul care e preocupat de lucruri frumoase nu are vreme de păcate. De aceea înțeleptul Solomon, în Cartea Pildelor, în capitolul șase, de la versetul șase, ne învață acest lucru: *Du-te, leneșule, la furnică și vezi munca ei și prinde minte! Ea, care nu are nici mai-mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitoare, își pregătește de cu vară hrana ei și își strânge la seceriș mâncare. Sau mergi la albină și vezi cât e de harnică și ce lucrare iscusită săvârșește. Munca ei o folosesc spre sănătate și regii și oamenii de rând. Ea e iubită și lăudată de toți, deși e slabă în putere, dar e minunată cu iscusința. Până când, leneșule, vei mai sta culcat? Când te vei scula din somnul tău? Puțin somn, încă puțină ațipire, puțin să mai stai în pat cu mâinile încrucișate! Iată vine sărăcia ca un trecător și nevoia te prinde*

¹ Vasile Militaru, *Șoaptele îngerilor și Poemele nemuririi*, ed. Lumină din lumină, București, 1995, p. 83.

ca un tâlhar. Dar dacă nu vei lenevi, atunci va veni secerișul tău ca un izvor, iar lipsa va fi departe de tine. Acesta este adevărul: e necesară munca atât pe tărâm duhovnicesc, cât și pe tărâm social.

Părintele Paisie Aghioritul constata că în general lumea e moleșită. Spunea mai mult, noi, creștinii care ne punem problema, trebuie să devenim exemple de activism pentru ceilalți oameni. El îi împarte pe oameni în trei categorii: elevii și studenții ar vrea să ia note mari fără să învețe, oamenii maturi ar vrea să câștige mult fără să muncească și toți creștinii să ajungă în rai fără să se roage, fără să facă fapte bune, fără să facă milostenie, fără să se nevoiască. Aceste trei lucruri sunt absolut imposibile².

Duhul trândăviei sau duhul lenevirii, Îl rugăm pe Dumnezeu să îl izgonească de la noi. Și aceasta o facem folosindu-ne de rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, specifică Postului Mare.

² Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cu durere și cu dragoste pentru omul contemporan*, Chilia Bunei-Vestiri, Schitul Lacu, Sf. Munte Athos, 2000, p. 220.

2. DUHUL GRIJII DE MULTE

Sfântul Efrem Sirul, în tradiționala rugăciune din Postul Mare, ne învață că în spatele fiecărei patimi stă un drac. Și dorim din tot sufletul ca în această perioadă să ne putem exorciza de duhurile necurate și să cultivăm virtuțile. Dacă un duh necurat stă în spatele fiecărei patimi, în spatele fiecărei virtuți stă un înger luminat. Vă readuc aminte că acest om a lui Dumnezeu, de a cărui rugăciune ne folosim în Postul Mare, s-a născut în anul 306 la Nisibe și a murit în 379 la Edessa. El l-a biruit pe cel rău și, din experiența vieții sale, ne-a lăsat nouă această rugăciune, pe care, în perioada Postului Mare, în fiecare duminică o medităm cerere după cerere.

În duminica trecută ne-am oprit la prima cerere: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei nu mi-l da mie*. Atât pe tărâm duhovnicesc cât și pe tărâm social, hărnicia este o mare virtute. Trebuie să ne lucrăm mântuirea sufletului nostru cu cutremur. Pomeneam atunci și de o apoftegmă dintre cele spuse în versuri de Vasile Militaru, și zicea acea apoftegmă sau maximă: *Adevărul despre lene, mi l-a spus a mea bunică/ Omul este ca și apa, dacă stă prea mult se strică*. Omul care nu are preocupări duhovnicești, omul care nu are preocupări sociale, până la urmă se prăbușește, pentru că în timpul liber ce-i rămâne, diavolul îi dă sugestii și face fapte reprobabile.

De patru duhuri necurate dorea Sfântul Efrem și dorim și noi să ne scăpăm în Postul Mare. Azi ne vom opri la al doilea – *duhul grijii de multe*.

Oamenii sunt preocupați de multe lucruri. Din nefericire, ajung să fie tributari, să fie stăpâniți de preocupările lor. Ori Dascălul desăvârșit, Domnul Iisus Hristos, este categoric: *nu poți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona*. Grija de multe, legătura puternică, absolută, cu cele materiale, te îndepărtează de Dumnezeu, te îndepărtează de semenul tău, ba chiar și de tine însuși. De aceea se ruga Sfântul Efrem lui

Dumnezeu: *Doamne și stăpânul vieții mele, duhul grijii de multe nu mi-l da mie. În Evanghelia după Matei, în Predica de pe Munte, Domnul Iisus Hristos ne învață de ce este periculoasă această grijă de multe. În capitolul șase, începând cu versetul douăzeci și patru, zice așa: Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcămintea de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor? Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate*

acestea se străduiesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă. Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei.

Aceasta este învățătura Domnului Iisus Hristos. Nu tragem de aici concluzia că nu ar trebui să muncim să avem grijă de pâinea cea de toate zilele, ci să nu fim covârșiți de grija zilei, să nu fim covârșiți de bunurile materiale, de alergătura după bunurile materiale. Sfântul Iacov, în epistola sa, a constatat că unii sunt robiți totalmente de bunurile materiale. Au multe griji și cred că ei vor pune la cale întreaga lume nerealizând că mâine s-ar putea să nu mai fie. Și iată ce spune Sfântul Iacov în capitolul patru, versetele 13-15: *Veniți acum cei care ziceți: Astăzi sau mâine vom merge în cutare cetate, vom sta acolo un an și vom face negoț și vom câștiga, Voi, care nu știți ce se va întâmpla mâine, că ce este viața voastră? Abur sunteți, care se arată o clipă, apoi piere. În loc ca voi să ziceți: Dacă Domnul voiește, vom trăi și vom face aceasta sau aceea. Încă din Legea Veche oamenii înțelepți ai lui Dumnezeu realizau că grija de multe te înstrăinează și de preocupările spirituale, te îndepărtează și de semenii tăi,*

ba te îndepărtează și de tine însuși. Înțeleptul Isus fiul lui Sirah, în capitolul 31 al cărții sale, zice așa: *Privegherea celui bogat topește trupul lui și grija îi strică somnul. Grija privegherii gonește ațipirea și ca o boală grea alungă somnul.* Aceasta este realitatea. Nu numai Sfânta Scriptură, dar și literatura noastră clasică ne învață că nu trebuie să fim robiți de multe, să avem în sufletul nostru duhul grijii de multe. Și una dintre lecturile pe care vi le pun la suflet, probabil că și școala le-o cere tinerilor noștri să o citească, este „Moara cu noroc” a lui Ioan Slavici. Rezumatul ei este acesta: *liniștea colibei tale te face fericit*³. Având griji multe, adunând multe lucruri, până la urmă te poți prăbuși și s-a dus toată tihna și toată liniștea ta.

Vă voi da două exemple din pateric din care reiese faptul că grija de multe ne înstrăinează de Dumnezeu, ne înstrăinează de semenii noștri și ne înstrăinează chiar și de noi înșine.

A povestit avva Daniil, preotul Schitului, zicând: când eram mai tânăr am venit la Tebaida și m-am pogorât la un oraș să-mi vând lucrul mâinilor mele. Și era acolo un om cu numele Evloghie, cu meșteșugul săpător de piatră, care din tânără vârstă această

³ Ioan Slavici, *Scrieri esențiale*, vol. II, ed. Fortuna, București, 2009, p. 416.

lucrare avea: din lucrul mâinilor sale, în fiecare zi ce dobânda, cheltuia și până seara petrecea postind, iar seara ieșea în oraș și pe străinii ce se aflau îi aducea la casa sa și picioarele lor cu mâinile sale le spăla, că nu avea pe altcineva împreună cu el. Și după putere îi hrănea, iar din bucățelele ce prisoseau, cu unele își mângâia nevoia firii, iar altele le arunca la câinii satului, căci până și la aceștia își arăta omul milostivirea. Deci, acesta și pe mine de multe ori, primindu-mă în gazdă împreună și cu alți frați, m-a făcut a mă minuna foarte de fapta bună a lui, că mă înspăimânta milostivirea și iubirea de oameni a lui și blândețea și smerenia cugetului. Și întorcându-mă la Schit și așezându-mă în chilie, în trei săptămâni m-am dat pe sine-mi la postire, rugându-mă lui Dumnezeu să-i dea mai mult de cheltuială, ca să poată să facă bine și altora, mai multora.

Deci, din postire lipsindu-mi puterea, zăceam mai mort și adormind am văzut pe unul cucernic la chip stând înaintea mea și zicându-mi: Daniile ce ai? Și i-am zis lui: cuvânt am dat lui Hristos să nu gust pâine, până ce mă va auzi pe mine pentru Evloghie pietrarul, ca să-i dea lui blagoslovenie, să facă bine mai multora. Iar el a zis: nu, că se va vătăma, iar acum bine se află; iar de voiești să-i dai lui, pune-te chezaș pentru sufletul lui că se va mântui întru mai multe și eu îi voi da lui. Iar eu iarăși am zis: mai mult

Doamne dă-i lui, ca toți printr-însul să slăvească numele Tău cel sfânt. Răspuns-a acela: am zis ție, că acum bine se află. Iar eu am zis către el: din mâinile mele cere sufletul lui! Deci, mi s-a părut îndată, că m-am aflat la Sfânta Înviere și-am văzut un copil șezând pe sfânta piatră, iar pe Evloghie de-a dreapta lui stând și căutând către mine copilul, a zis către cei ce erau de față: acesta este cel ce s-a pus chezaș pentru Evloghie? Iar ei au răspuns: așa, cu adevărat, stăpâne! Și iarăși a zis copilul: spuneți-i lui, că am să cer chezașia. Iar eu am zis: așa, stăpâne, de la mine cere-o aceasta, numai dă-i lui! Și văd că îi toarnă în sânul lui bani mulți. Și pe cât aceia turnau, pe atât sânul lui Evloghie primea. Deci deșteptându-mă eu, am cunoscut că mi s-a ascultat rugăciunea și am proslăvit pe Dumnezeu.

Iar Evloghie ieșind la lucrul său și lovind în piatră, aude un sunet deșert și săpând găsește o peșteră plină de bani și spăimântându-se, socotea întru sine: ce voi face? De-i voi lua pe aceștia la oraș, va auzi dregătorul și vine de îi ia și eu mă primejduiesc. Ci mai vârtos mă voi duce la o țară afară, unde nimeni nu mă cunoaște. Și tocmind dobitoace ca și cum ar fi avut de cărat pietre, a cărat banii la râu și punându-i în corabie, s-a dus la Bizanț. Și împărătea Iustin bătrânul și a dat bani mulți împăratului și celor mai mari ai lui și întru puțină vreme s-a făcut

eparh al pretorilor și a cumpărat casă mare, care și până acum se zice a egipteanului. Și trecând doi ani, eu neștiind nimic de cele ce se făcuseră, am văzut în vis că m-am aflat la Sfânta Înviere și pe copil iarăși l-am văzut, șezând pe sfânta piatră. Și aducându-mi aminte de Evloghie, am zis întru sine-mi: oare unde este Evloghie? Și după puțin timp îl văd pe acesta, târât de un arap, afară de la fața copilului. Și deșteptându-mă, am cunoscut ce însemnează vedenia și am zis în sine-mi: vai, mie păcătosului, că am pierdut sufletul meu! Și sculându-mă, m-am dus la oraș, ca pentru a vinde lucrul mâinilor mele, și așteptând să aflu pe Evloghie, s-a făcut seară adâncă și nimeni nu s-a îndemnat să mă ia în gazdă. Deci mă scol și întreb pe o bătrână și îi zic ei: bunico, dă-mi trei paximazi (pesmeți) să mănânc, că nu am mâncat astăzi. Iar ea ducându-se, mi-a adus puțină fiertură și mi-a pus înaintea și șezând aproape, a început să-mi vorbească, grăind cuvinte de folos: avvă, nu știi că ești tânăr și nu trebuia să vii în oraș. Au nu știi că schima cea călugărească cere liniște. Și altele oarecare? Și am zis ei: ce poruncești dar să fac, căci lucrul mâinilor mele am venit să vând? Iar ea mi-a zis: măcar de îți vinzi lucrul mâinilor tale, dar nu zăbovi așa în oraș; dacă voiești să fii călugăr, du-te la Schit!

Și i-am zis ei: nu este aici în orașul acesta vreun om temător de Dumnezeu, ca să adune pe străini?

Și mi-a zis: o, ce ai grăit, avvo? Am avut aici pe un pietrar oarecare și multe bunătăți făcea la străini. Și văzând Dumnezeu lucrurile lui, i-a dat lui dar. Și este, precum aud, patrician astăzi. Iar eu acestea auzind, am zis întru sine-mi: eu am făcut uciderea aceasta. Și îndată intrând într-o corabie, m-am dus la Bizanț și întrebând și găsind casa lui Evloghie, ședeam lângă poartă, vrând să-l văd pe el, când va ieși. Și deci trecând puțin, îl văd îndată pe el cu fală și înconjurat de oameni mulți și am zis către el: miluiește-mă, am să-ți grăiesc oarșece deosebi! Iar el nu a luat aminte, ci și cei ce mergeau înainte au dat în mine și alergam mai înainte și iarăși strigam și cei de pe urmă iarăși au dat în mine. Și aceasta în patru săptămâni făcând, nu am putut să vorbesc cu el. Iar mai pe urmă strigând eu iarăși, a alergat unul din slujitorii lui cu un băț și atâta m-a bătut cu dânsul, cât m-a lăsat mai mort. Apoi, după multă vreme, puțin întărindu-mă, am zis întru sine-mi: să mergem la Schit și de va voi Dumnezeu, va mântui și pe Evloghie! Și m-am pogorât la mare și aflând o corabie alexandrinească pornind îndată, m-am suit într-înșea și de scârbă și de bătăi am adormit. Și mă văd pe mine iarăși la Sfânta Înviere și pe copilul acela asemenea iarăși șezând și căutând la mine cu îngrozire și zicând: nu vei merge, ci vei plini chezășia. Iar eu, de frică, nici a deschide gura nu am putut.

Și poruncește la doi din cei ce stau înaintea lui și luându-mă m-au legat cu mâinile înapoi și m-au spânzurat cu capul în jos, zicându-mi: să nu te pui chezaș peste puterea ta și să nu grăiești împotriva lui Dumnezeu. Iar eu de mâhnire și de nevoie, nu am răspuns nimic. Deci, așa fiind eu spânzurat, s-a făcut glas zicând: iese Augusta (adică Împărăteasa) și văzând-o, am luat îndrăzneală și am strigat: miluiește-mă, stăpâna lumii! Iar ea întorcându-se către mine, a zis: ce voiești? Am zis: pentru chezașia lui Evloghie sunt spânzurat. Și mi-a zis mie: eu mă voi ruga pentru tine. Și am văzut că s-a dus și a sărutat picioarele copilului și mi-a zis copilul: să nu mai faci lucrul acesta. Iar eu de frică fiind cuprins, am zis: nu stăpâne, iartă-mă! Și a poruncit și m-au slobozit și mi-a zis: mergi la chilia ta. Vezi încă și cum voi aduce pe Evloghie la rânduiala cea dintâi. Deci deșteptându-mă, m-am bucurat cu bucurie mare că m-am izbăvit de această chezașie. Și înotând cu corabia, am venit la Schit, mulțumind lui Dumnezeu. Iar după trei zile aud că a murit Iustin împăratul și s-a făcut împărat Iustinian. Apoi după puțin timp m-am înștiințat că s-au sculat asupra împăratului, patru oarecare din cei mari, între care unul a fost și Evloghie. Și cei trei prinzându-se, li s-au tăiat capetele, iar Evloghie a fugit noaptea. Și a poruncit împăratul ca ori unde se va afla, să se omoare și el.

Deci, întrebând pentru dânsul cu osârdie, m-am înștiințat că s-a întors la locul său iarăși și s-a apucat de pietrărie, nearătând către nimeni că el este cel ce se făcuse patrician (boier) în Constantinopol, ci alt egiptean a fost acela, iar el încredința că întru atâția ani a fost la Sfintele Locuri. Deci m-am pogorât iarăși la acel oraș, ca să mă înștiințez cele pentru dânsul mai cu deadinsul. Și făcându-se seară, iată Evloghie a venit chemând pe străini la găzduire. Și văzându-l, am suspinat și lăcrimând, am zis către Dumnezeu: cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut! Cu adevărat, Tu, Doamne, faci săraci și îmbogățești, smerești și înalți și judecățile Tale sunt nenumărate! Și luându-mă și pe mine împreună cu alți săraci, ne-am dus la casa sa și spălându-ne picioarele, ne-a pus masa. Și după ce am mâncat noi, luându-l deosebi, i-am zis lui: cum te afli, avvo Evloghie? Iar el a zis: roagă-te pentru mine, avvo, că sunt sărac, neavând în mâini nimic! Iar eu am zis către el: o, de nu ai fi avut nici acestea pe care le ai! Iar el a zis: pentru ce, avvo? Au te-am smintit cu ceva cândva? Atunci i-am povestit lui toate cele ce s-au făcut. Și plângând deajuns, a zis: roagă-te, avvo, ca să trimită Dumnezeu cele de trebuință și de acum să mă îndreptez! Iar eu am zis: cu adevărat, fiule, să nu nădăjduiești să îți se încredințeze altceva de la Hristos, cât vei fi în lumea

aceasta, afară de plata osteneții acesteia. Și urându-i cele bune, m-am întors și a rămas Evloghie așa, săpând la pietre și primind pe străini, până la sfârșitul vieții sale și de o sută de ani făcându-se, nu s-a lăsat de această lucrare ci îi da Dumnezeu lui putere, până când a plinit călătoria vieții acesteia⁴.

Creștinii noștri, care au familie, necesarul pentru ei și pentru familie trebuie să și-l câștige. Dar, încă o dată, grija de multe și obsesia de cele materiale ne înstrăinează și de Dumnezeu, așa cum l-a înstrăinat averea pe Evloghie de semenii lui pentru că atunci când a ajuns bogat nu i-a mai primit pe săraci și s-a înstrăinat și de el însuși. De aceea spunea alt bătrân al patericului: *Zis-a un bătrân: nu se cade călugărului a se griji de pometuri dese, sau de izvoare bine curgătoare, sau de grădini având toate verdețurile, sau de case împodobite. Să nu fie precupeț, nici să-și îndeletnicească mintea sa în turme de oi și cirezi de boi. Mai vârtos să aibă viața cea cu tăcere îngerească și neîncetată cuvântare de mărire și mulțumită lui Dumnezeu. Calea vieții acesteia să fie streină și depărtată de toată dragostea cea trupească. Iar de se va slăvi și se va lipi de lucrurile cele trupești, nu poate fi drag lui Dumnezeu, nici poate să scape de defăimările*

⁴ *Patericul, Alba Iulia, Episcopia Ortodoxă Română, 1990, p. 56.*

oamenilor, că-l cheamă gândul pentru moșii, pentru răzoare, pentru hotare, pentru case împodobite, pentru grădini, pentru stăpâniri și pentru toate ca acestea se tulbură, făcându-se rob turmelor și se îngrijește pentru lipsuri de grădini, de vii și poștește a și le câștiga. Așa totdeauna se tulbură de multe gâlcevi și certuri cel de-a pururea pe stăpân a-l chema în ajutor, să-și împlinească voia. Și, ce folos este din aceasta călugărului celui ce s-a lepădat de lume însă iar se încurca cu lucrurile lumești? Precum zice apostolul: nimeni ostaș fiind, nu se leagă cu lucrurile lumești, ca să fie plăcut voievodului. Să lăsăm, dar, de acum răul nărav al iubirii de argint și toate cele ce îneacă mintea noastră și o prăpădește și cele ce pogoară sufletul nostru în fundul iadului, să dezlegăm sarcina păcatelor, ca astfel și mintea noastră, ca un cârmaci ce se învață cu gândurile, să poată ajunge cu bună tăcere la liman⁵. Amin

⁵ *Ibidem*, p. 246.

3. DUHUL IUBIRII DE STĂPÂNIE

Părinții au constatat un lucru: toate păcatele, toate patimile își au în spate lor câte un demon. Pe aceștia am vrea să îi izgonim, de ei să ne exorcizăm în Postul Mare. Am luat ca paradigmatică rugăciunea Sfântului Efreem Sirul, pentru că el, din proprie experiență, știa că în spatele oricărei fărădelegi este un duh necurat, și atunci a alcătuit această rugăciune frumoasă pe care o știm cu toții: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale. Așa Doamne,*

Împărate, dăruiește-mi să-mi văd greșalele mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin

Am luat pe rând aceste duhuri necurate. Întâi ne-am ocupat de duhul trândăviei pentru că, și din punct de vedere spiritual și din punct de vedere social, noi creștinii trebuie să fim oameni harnici. Am repetat aceste versuri scrise de Vasile Militaru: *Adevărul despre lene, mi l-a spus a mea bunică/ Omul este ca și apa, dacă stă prea mult se strică*. Duminica trecută am analizat duhul grijii de multe. Îngrijorările peste măsură ne îndepărtează de Dumnezeu, ne îndepărtează de semenii noștri și, până la urmă, ne îndepărtează și de noi înșine. De data aceasta ne oprim la cel de-al treilea duh necurat, duhul iubirii de stăpânie, atât de prezent întotdeauna în lume și-n mod deosebit în vremurile noastre. Lupta după putere îi fascinează, îi cotopește pe oameni. Și-atunci și acum vedeți cât de acerbă este lupta politică. Ne aducem aminte că și pe vremea Mântuitorului, la un moment dat, când Domnul mergea spre patima Sa cea de bunăvoie, mama fiilor lui Zevedeu, înțelegând că Domnul se duce să se-ncunune împărat, având o gândire mai îngustă, s-a apropiat de Domnul și L-a rugat ca pe cei doi fii ai săi să îi

gratuleze, unul să stea de-a dreapta Lui, altul de-a stânga Lui. Și Domnul Hristos, văzând acest duh rău de stăpânie, de a fi mare, i-a replicat ei și ne dă replica și nouă în Evanghelia după Matei, în capitolul 20, începând cu versetul 25: *Știți că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă, După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți.* Așa ne învață Domnul Hristos.

N-ar trebui să ne stăpânească acest duh al iubirii de stăpânie! Mai mult ca oricând, în această duminică învățăm lucrul acesta. Zice Domnul: *Cel ce vrea să Îmi urmeze Mie, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie.* Să se lepede de sine... E greu să se lepede omul de el însuși; un sâmbure de duh de stăpânie se găsește în tot omul. De aceea, în Postul Mare, ne luptăm să izgonim dintre noi acest duh. Nu numai în lumea politică este prezent acest duh care îi învrăjbește pe oameni. Este mare dorința de a deveni câștigător în competiția politică, dar, din nefericire, acest duh poate fi prezent chiar și în lumea creștină. Sfinții au

ajuns smeriți și au învățat de la Domnul Hristos că cel ce slujește, cel ce socoate pe semenii lui vrednici de a fi slujiți, acela, de fapt, este mare, nu cel ce așteaptă să fie el slujit. Iată de ce, într-o relatare duhovnicească, ni spune că un stareț era foarte necăjit, că mănăstirea lui nu mai mergea bine înainte, că nu mai avea vocații. Toate i s-au deslușit în momentul în care un sihastru i-a spus că ei nu mai au acest duh al smereniei, și că, printre ei, în mănăstire, necunoscut trăiește Hristos și ei nu îl recunosc. Iată întâmplarea: *Un sihastru medita în peștera sa, când a deschis ochii a văzut cu uimire că avea un vizitator, starețul unei mănăstiri. Ce cauți părinte? l-a întrebat sihastrul. Starețul i-a relatat trista sa poveste. A fost o vreme când mănăstirea lui era frumoasă, chiliile ei erau pline de tineri aspiranți la călugărie și biserica răsună de cântările călugărilor. Asupra mănăstirii s-au abătut însă vremuri grele, oamenii nu mai simțeau nevoia să își hrănească sufletul, tinerii aspiranți erau din ce în ce mai puțini, iar biserica din ce în ce tot mai goală. N-au mai rămas decât câțiva călugări care își făceau datoria cu inima grea. Iată deci ce dorea să afle starețul – crezi, părinte sihastru, că toate acestea se datorează păcatelor noastre? Da, i-a răspuns sihastrul, și-n deosebi păcatului mândriei. Cum e păcatul acesta părinte? Unul dintre călugării*

tăi este Mesia deghizat și voi neglijați acest lucru, după care sihastrul și-a închis din nou ochii și s-a întors la meditația lui. Pe drumul de înapoiere, inima starețului a bătut cu repeziciune la gândul că Mesia Însuși este la ei în mănăstire și ei nu L-au cunoscut. Oare cum de nu L-au recunoscut? Și cine putea să fie? O fi bucătarul? O fi ecleziarhul? O fi fratele de la poartă? Da, desigur sihastrul a avut dreptate, e careva și noi nu am știut. Întors la mănăstire el i-a adunat pe călugării care rămăseseră și le-a spus ce i s-a descoperit. S-au uitat unii la alții neîncredători. Mesia e aici? Incredibil. Da, este aici, dar e deghizat. Deci nu era exclus să fie cutare, sau poate cutare, sau poate cutare. Un lucru era sigur: dacă Mesia era deghizat, era puțin probabil că Îl vor putea recunoaște, de aceea și-au propus să îi trateze pe toți călugării cu același respect și cu aceeași considerație. Nu știi niciodată, se gândeau ei, care dintre noi este Mesia. Nu e de mirare că atmosfera din mănăstire s-a schimbat rapid. A devenit plină de bucurie. În curând sute de aspiranți au cerut să fie primiți și-nchinoviați în mănăstire. Biserica s-a umplut din nou, cântările răsunau, călugării străluceau, căci spiritul iubirii coborâse asupra lor⁶. Duhul iubirii de stăpânie a fost înlăturat.

⁶ Anthony de Mello, *Rugăciunea broaștei*, ed. Mix, Brașov, 2003, p. 97.

Aceasta este povestioara, dar ea spune un lucru mare. De aceea, Sfântul Efrem Sirul ne învață să ne luptăm împotriva duhurilor care ne ispitesc, a dracilor care pun în lucrare toate patimile. Și pentru seara aceasta ne rugăm lui Dumnezeu ca duhul de stăpânie să îl îndepărteze de la noi, să fim ca și cei ce slujesc, nu să dorim să ni se slujească.

Ernest Bernea meditează asupra conducătorului așa: *Oamenii nu pot trăi laolaltă fără să aleagă dintre ei pe unii care conduc. Este aceasta o lege aspră legată de natura și de soarta noastră. Epoca modernă și contemporană, fie ea liberală sau comunistă, a prins omul într-un angrenaj, într-o seamă de condiții care îi distrug felul originar și adânc, setea sa de libertate și duh. Viața interioară a omului de astăzi este obosită până la distrugere de elemente străine naturii ei. Colectivitatea fiind concepută ca o mașină, conducătorul cel mai nimerit și mai firesc a fost desigur tehnicianul, cunoscătorul principiilor și al mecanismului social. Nerodnicia și suferința contemporană arată cu prisosință cât de puțin corespunde tehnicianul nevoilor istorice ale unui popor. Tehnicianul este de folos numai în serviciul comandat, nu însă ca om politic. Inteligența și știința precisă, acumulată pe calea ei, nu-i sunt îndeajuns conducătorului. Izvoare mult mai adânci*

și orizonturi mult mai largi trebuie să hrănească sufletul conducătorului. A fi conducător este o sarcină atât de grea încât puțini sunt aceia care pot răspunde unei astfel de chemări.

Faptul însuși al conducerii omului de către om este în viața noastră o mare nefericire. Îndreptarea acestei soarte triste poate veni pe o singură cale și atunci numai în parte: prin ajungerea la conducere a celor mai bogați lăuntric, mai blânzi și mai darnici, a celor mai cuprinzători și mai spiritualizați dintre noi. Conducătorul, atât cât poate oferi viața noastră aici pe pământ, trebuie să iasă vădit deasupra nivelului de rând și anume prin tăria morală, prin forța nestăvilită a unui suflet creator. Conducătorul trebuie să cuprindă o întreagă umanitate în ființa sa.

În general, oamenii ajung conducători prin setea lor de dominație, prin dorința de a dispune de semenii lor, nu prin chemare. Există o voluptate a puterii politice, foarte răspândită mai ales la acei ce trăiesc numai pe plan social și care, așa cum sunt dărușiți, izbândesc foarte adesea. Din această voluptate se nasc întotdeauna formele întoarse ale conducerii, așa cum sunt demagogia și tirania.

Când ai puterea în mână să nu abuzezi de ea; să nu faci filantropie pentru că nu ești în situația de a o face. Când ai puterea cu tine, fii bun și îndrumător; fă dreptate. De obicei oamenii fac pe filantropii când

sunt datornici, după cum fac pe vitejii când nici o primejdie nu-i amenință. Și aceasta se observă îndeosebi când acești oameni sunt la conducere. Bunul conducător. Unde-i bunul conducător? Acela care iubește cu toată ființa sa, care mângâie, care înalță? E atât de rar printre oameni! Popoarele caută mereu profeți și capătă în schimb cezari⁷.

Noi ne rugăm lui Dumnezeu ca duhul stăpâniei să nu ni-l dea nouă, și ne mai rugăm ca celor ce ne conduc să le dea înțelepciunea să o facă foarte bine.

⁷ Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, ed. Anastasia, București, 1995, p. 43.

4. DUHUL GRĂIRII ÎN DEȘERT

Înaintăm pe calea postului și încercăm, la programul nostru catehetic, „O seară cu Domnul Hristos și cu Preasfânta Sa Maică”, cel puțin teoretic, să ne întrarmăm cu cele mai eficiente mijloace împotriva răului. Subliniam și duminicile trecute că în spatele oricărei patimi stă un drac, după cum în spatele oricărei virtuți stă un înger. Și lucrul acesta îl mărturisește Sfântul Efrem Sirul, care ne-a lăsat această rugăciune specifică Postului Mare. Rugăciunea o știți: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în*

deșert nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale. Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi să-mi văd greșalele mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în veci. Amin

Am meditat până acum la duhul trândăviei, la duhul iubirii de multe și la duhul iubirii de stăpânire, iar în seara aceasta ne oprim la cel de-al patrulea duh rău, duhul grăirii în deșert, care este atât de răspândit în lumea în care trăim noi. Oamenii vorbesc mult, și-n discuțiile dintre ei și-n discuțiile banale. Pe toate posturile de televiziune se vorbește mult, dar cu foarte puțin folos. De aceea ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute să ne scăpăm de duhul grăirii în deșert. Sfântul Apostol Iacov subliniază în epistola sa un lucru pe care iubitorii Scripturilor îl citesc de multe ori, în capitolul trei, începând cu versetul doi: *Pentru că toți greșim în multe chipuri; dacă nu greșește cineva în cuvânt, acela este bărbat desăvârșit, în stare să înfrâneze și tot trupul. Dar, dacă noi punem în gura cailor frâul, ca să ni-i supunem, ducem după noi și trupul lor întreg. Iată și corăbiile, deși sunt atât de mari și împinse de vânturi aprige, sunt totuși purtate de o cârmă foarte mică încotro hotărăște vrerea cârmaciului. Așa și limba: mic mădular este, dar cu mari lucruri se fălește! Iată puțin foc și cât*

codru aprinde! Foc este și limba, lume a fărădelegii! Limba își are locul ei între mădularele noastre, dar spurcă tot trupul și aruncă în foc drumul vieții, după ce aprinsă a fost ea de flăcările gheenei. — de duhul vorbirii în deșert — Pentru că orice fel de fiare și de păsări, de târâtoare și de vietăți din mare se domolește și s-a domolit de firea omenească, dar limba, nimeni dintre oameni nu poate s-o domolească! Ea este un rău fără astâmpăr; ea este plină de venin aducător de moarte. Cu ea binecuvântăm pe Dumnezeu și Tatăl, și cu ea blestemăm pe oameni, care sunt făcuți după asemănarea lui Dumnezeu. Din aceeași gură ies binecuvântarea și blestemul. Nu trebuie, frații mei, să fie acestea așa. Nu trebuie să fie așa! De aceea ne rugăm lui Dumnezeu: Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie. Fă-mă Doamne să vorbesc atunci când trebuie și atât cât trebuie. S-a potrivit ca astăzi, când am ajuns la cel de-al patrulea drac, al grăirii în deșert, să fie pomenit și Sfântul Ioan Scărarul. El a scris o carte minunată de la care i se trage și numele: „Scara Raiului”. În această carte, Sfântul Ioan are un capitol întreg dedicat tocmai vorbirii în deșert. Acest sfânt părinte a realizat cât de păguboasă este vorbirea în deșert. Nu vă citesc tot capitolul, dar am luat din el câteva maxime

care mi se par reprezentative: *Cel ce își cunoaște greșelile își înfrânează limba, iar vorbărețul nu s-a cunoscut încă pe sine cum trebuie. Prietenul tăcerii se apropie de Dumnezeu și vorbind cu El, fără să știe cum, e luminat de Dumnezeu. Tăcerea lui Iisus l-a impresionat pe Pilat. Liniștea omului duhovnicesc mistuie slava deșartă*⁸. De aceea ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute să scăpăm de acest duh al grăirii în deșert.

O altă maximă de la Sfântul Ioan Scărarul: *Tăcerea întru cunoștință este maica rugăciunii, izbăvire din robie, păzitoarea focului, supravegherea gândurilor, strajă în fața vrăjmașilor, închisoarea plânsului, prietena lacrimilor, lucrătoarea tuturor celor de folos, pomenirea morții, zugravul chinurilor, iscoditoare judecății, slujitoare îngrijorării, dușman îndrăznelii, soția liniștii, potrivnica iubirii de a fi învățătoare, adaus de cunoștință, pricinuitoarea vederilor înainte nevăzute, urcuș neobservat*⁹. Aceasta este tăcerea! Tăcerea oamenilor duhovnicești, care vorbesc atunci când trebuie și atât cât trebuie. De obicei, oamenii, când vorbesc mult, îi judecă pe semenii lor. Iată ce zice în acest sens Sfântul Ioan Scărarul în capitolul pe care vi l-am pomenit: *Precum închipuirea de sine poate pierde*

⁸ *Filocalia* 9, EIBMBOR, București, 1980, p. 205.

⁹ *Ibidem*, p. 204.

pe cel ce o are chiar fără altă patimă, tot așa și judecarea altora chiar de se află singură și de sine în noi, poate să ne piardă cu desăvârșire. Pe fariseu tocmai pentru judecată l-a pierdut¹⁰. Și o altă apoftegmă: a judeca înseamnă a răpi cu obrăznicie un drept al lui Dumnezeu. Dumnezeu e singurul judecător! A judeca înseamnă a răpi cu obrăznicie un drept al lui Dumnezeu, dar a osândi înseamnă a-și pierde cineva sufletul¹¹. Îți pierzi sufletul osândindu-l pe celălalt. Și o altă maximă de la Sfântul Ioan Scărarul: atunci când judecăm, atunci când îi bârfim pe alții, le contabilizăm greșelile lor ca și cum noi n-am avea mai multe decât ei. Iată ce spune Sfântul Ioan: *contabilii aspri și amănunțiți ai greșelilor aproapelui suferă de această patimă, pentru că nu și-au adus niciodată aminte în chip nemincinos și deplin de greșelile lor. Căci dacă ar privi cineva amănunțit la păcatele sale, înlăturând acoperământul iubirii de sine, n-ar mai purta grijă de nimic din cele ale altuia. Ar socoti că nu-i ajunge timpul nici măcar pentru a se plânge pe sine chiar dacă ar trăi o sută de ani, chiar dacă ar vedea râul Iordanului plin întreg de lacrimile pornite din ochii săi*¹². Așa socotea Sfântul Ioan Scărarul că e foarte

¹⁰ *Ibidem*, p. 203.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, p. 202

păguboasă vorbirea în deșert. E catastrofală această vorbire în deșert când îl judecă pe semenul nostru. De aceea, pe bună dreptate, Sfântul Efrem Sirul vede că al patrulea drac de care trebuie să ne scăpăm este dracul acesta, al grăirii în deșert. *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie.*

În continuare am să vă redau un scurt eseu scris de Ernest Bernea și intitulat „Nu te face judecătorul altuia”: *Sunt oameni care dintr-o singură privire aruncă sentința: ești vinovat. O deplină încredere în sine îi face să-și acorde acest drept de a judeca pe alții. Mulți dintre noi suntem înclinați să condamnăm cu o ușurință pe care nimic din gândul și din fapta noastră, nimic din făptura slabă nu o poate întemeia. Oamenii cred că dacă au văzut sau ascultat pe cineva în treacăt îl pot judeca imediat și fără greș. Stă aici o mare slăbiciune a firii noastre. Omul este o ființă tainică și nemăsurat de complexă; în țesătura sufletului său pot sta lucruri de nimeni bănuite. Nici după cele mai lungi și mai atente conviețuiri nu ne putem socoti în drept de a judeca pe altul. În fiecare dintre noi sălășluiesc atâtea puteri și slăbiciuni, atâtea frumuseți și lucruri urâte, încât cu greu am putea alege adevărul și împărți dreptatea. Numai o închipuire neîntemeiată despre natura făp-*

turii noastre ne poate face să apucăm pe o cale atât de pripită și inumană. Cine îți dă dreptul de a judeca pe altul? De unde această calitate supraomenească? Este cineva dintre noi fără de greșală? În genere, omul este înclinat a fi foarte iertător față de sine și foarte aspru față de alții. Iisus, în fața oamenilor care voiau să omoare cu pietre femeia păcătoasă, a spus: „Cine dintre voi este fără de păcat să arunce cel dintâi cu piatra”. Oamenii, la auzul acestor cuvinte, s-au înspăimântat și au dat cu toții înapoi. I-a muștră conștiința. Tainele sufletului omenesc, neputința noastră de a le pătrunde și natura noastră slabă nu ne îndreptățesc să ne ridicăm ca judecători. Judecătorul cel drept este numai Dumnezeu¹³. Amin

¹³ Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, p. 37.

5. DUHUL CURĂȚIEI

În acest Post Mare, călăuzindu-ne de rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, ne-am propus, cu ajutorul lui Dumnezeu, să scăpăm de patru duhuri rele și-n locul lor să cultivăm patru duhuri bune, iar cele patru duhuri bune stau în spatele unor virtuți. Și, încă o dată, repetând textul rugăciunii, ne vom aduce aminte că până acum ne-am oprit la cele patru duhuri rele de care vrem să scăpăm: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale.*

Așa, Doamne, Împărate, dăruiește-mi să-mi văd greșalele mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin

Ne-am oprit până acum la duhul trândăviei, la duhul grijii de multe, la duhul iubirii de stăpânie și la duhul grăirii în deșert. Începând din această duminică ne vom opri la cele patru duhuri bune, sperând că pe cele patru duhuri rele, cu ajutorul lui Dumnezeu, le-am izgonit din sufletul nostru. Și primul dintre duhurile cele bune pe care le pomenește Sfântul Efrem Sirul este duhul curăției.

A vorbi de duhul curăției în ziua de astăzi este pe cât de actual și necesar, pe atât de ciudat, pentru că lumea în care trăim noi este dominată de duhul erotismului și al necurăției. Prin toate mijloacele media se revarsă peste lume spurcăciune. Și dacă toată ziua, în toate publicațiile, în toate emisiunile de la radio sau de la televizor, suntem îndemnați la necurăție, până la urmă ne obișnuim cu această stare de lucruri. Or, Biserica trebuie să grăiască și să nu tacă: *Doamne, duhul curăției dăruiește-mi-l mie slugii tale*, că e o mare virtute duhul curăției, al purității. Pentru tineri fecioria curată, pentru oamenii căsătoriți patul neîntinat, cum citim la rugăciunea de la căsătorie. Sunt lucruri care,

pentru creștinii de odinioară, erau de necomentat. Pentru creștinii de astăzi, care se confruntă cu relativizarea tuturor virtuților, este un lucru la care ar trebui să mediteze. Oricum, din Sfânta Scriptură eu vă voi da trei locuri în care suntem îndemnați să medităm la curăția vieții noastre. Maria Egipteanca și-a pierdut curăția vieții sale, a trăit oarecum în spiritul omului de astăzi, a omului post modern dar, din fericire pentru ea, a fost o clipă când a făcut o întoarcere de o sută optzeci de grade, și-a sfințit viața și a ajuns venerată de întreaga creștinătate. Am zis că o să vă dau trei citate din Sfânta Scriptură în care tinerii sunt îndemnați să aibă o feciorie curată și creștinii noștri căsătoriți să aibă patul neîntinat de desfrânare.

Sfântul Pavel, în prima Epistolă către Corinteni, în capitolul 6, începând cu versetul 15, scrie lucrul următor: *Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum! Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânată este un singur trup cu ea? «Căci vor fi – zice Scriptura – cei doi un singur trup». Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El. Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă*

*desfrânării păcătuiește în însuși trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț! Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu. Așa concepe Sfântul Pavel viața, și așa ar trebui să o concepem și noi. Dar nu numai Sfântul Pavel, ci însuși Domnul nostru Iisus Hristos în mai multe locuri; eu vă citesc acum din Evanghelia după Matei, capitolul 19, începând cu versetul 9: *Iar Eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, și se va însura cu alta, săvârșește adulter; și cine s-a însurat cu cea lăsată săvârșește adulter. Să știți că niciodată nu au fost atâtea divorțuri ca în zilele noastre. Ori n-a fost dragoste adevărată la început, ori tinerii noștri privesc cu superficialitate această mare taină care îl unește pe bărbat cu femeia lui pentru totdeauna. Statisticile, pe care nu le pot reproduce acum exact, ne spun că, îngrozitor, mai bine de jumătate dintre căsnicii se desfac. Așa că, e bine să medităm la duhul curăției.**

Încă din Vechiul Testament, înțeleptul Solomon, în Cartea Pildelor, într-o exprimare metaforică, sensibil, încearcă să sublinieze cât de prăpăstioasă este această patimă a desfrâului,

a întinării trupești. În Cartea Pildelor, capitoul șapte, începând cu versetul șase, relatează următoarea întâmplare grăitoare: *Odată stam la fereastra casei mele și priveam printre gratii. Și am zărit printre cei lipsiți de minte, am văzut un tânăr fără pricepere. El trecea pe uliță pe lângă colțul casei ei și se îndrepta către locuința ei. Era în amurgul serii unei zile, când se lasă umbra și întunericul nopții. Și, iată, o femeie îl întâmpină, având înfățișare de desfrânată și cu prefăcătorie în inimă; Aprigă și de neținut în frâu, picioarele ei nu se mai odihneau în casă; Când în casă, când afară, stând la pândă lângă orice colț. Ea îl apucă și-l sărută și cu o căutătură obraznică îi zise: «Trebuia să aduc jertfe de pace; astăzi am împlinit făgăduințele mele; Pentru aceasta am ieșit în întâmpinarea ta, ca să te caut și, iată, că te-am găsit. Cu scoarțe am gătit patul meu, cu așternuturi de in din Egipt, cu miresme am stropit patul meu, cu mir, aloe și chinamon. Vino, să ne îmbătăm de iubire până dimineață, să ne cufundăm în desfătări de dragoste. Că bărbatul meu nu este acasă, plecat-a la drum departe, luat-a cu dânsul o pungă cu bani și se va întoarce acasă la lună plină!» Ea îl ademeni prin mulțimea cuvintelor ei și-l smulse prin graiurile ademenitoare ale buzelor sale; El începu să meargă dintr-o dată după ea, ca un bou la junghiere și ca un cerb care se zorește spre capcană,*

Până când o săgeată îi străpunge ficatul; după cum o pasăre grăbește spre laț și nu-și dă seama că acolo își sfârșește viața. Și acum, fiule, ascultă-mă și ia aminte la cuvintele gurii mele! Inima ta să nu se plece spre căile ei și nu te rătăci pe potecile ei. Căci ea a rănit pe mulți și pe foarte mulți i-a omorât. Casa ei sunt căile iadului, care duc la cămărilor morții.

Am putea lua și alte texte din Sfânta Scriptură, din care reiese cât de mare este acest duh al curăției, cât de important, și cât de prăpăstioasă este întinăciunea, desfrânarea, duhul erotic care stăpânește astăzi peste o lume întregă.

În continuare, am să vă redau câteva rânduri pe care le-am scris gândindu-mă tocmai la tinerii noștri elevi de liceu și studenți. S-ar putea ca lucrurile până astăzi să fi mers mult mai departe, dar eu cred, totuși, că cele scrise sunt actuale și sunt la subiect. Adică întăresc această rugăciune a noastră către Dumnezeu când Îi zicem: „iar duhul curăției dă-mi-l mie slugii tale”.

Zi de zi întâlnesc în cale tineri, băieți și fete, plini de viață. Se manifestă fiecare în funcție de temperamentul și manierele pe care a reușit să și le însușească. Oricum s-ar manifesta îi privesc cu drag și cu nădejde. Mă gândesc cum, cu zeci de ani în urmă, fiind de vârsta lor, înspre sfârșitul liceu-

lui, țineam să le scriu celor apropiați, ca amintire, câteva versuri: „Născut dintr-un crâmpei de soare/
Și o fărâma de pământ,/ Firul curat, gingaș și sfânt/
Îmbobocește și dă-n floare”.

Timpul a trecut, modul nostru de a privi lucrurile ar putea părea anacronic, dar ființa omenească a rămas aceeași. Chiar dacă vocabularul tânărului este astăzi mai vulgar, chiar dacă influențat de mediu începe o viață sexuală precoce, chiar dacă drogurile, alcoolul și țigările gustate la început din curiozitate îl fac dependent de ele, totuși el a fost făcut de către Dumnezeu „fir curat, gingaș și sfânt”. Graba, însă, de-a da „roade” înainte de vreme, înainte ca bobocul să înflorească și să se maturizeze, poate distruge totul.

De aceea m-am gândit că e bine să le adresez prietenilor noștri tineri câteva rânduri, de la inimă la inimă, fără intenția de a-i dădăci sau a le ține o predică. Doresc doar ca cele scrise să se constituie într-o discuție sinceră între doi prieteni. Poate voi reuși, în felul acesta, să previn o catastrofă, acum nebănuită, dar, mai târziu, trăită din plin. Am văzut cum au căzut și s-au nenorocit mulți tineri care, din nefericire, n-au fost preveniți la vremea potrivită asupra primejdiilor ce-i împresoară.

Educația pe care o primim astăzi are mari curențe. Adeseori omul e privit doar din punct de vedere biologic, ca un biet animal rațional, și nici măcar atât.

Pentru că, dacă biologicului din el i s-ar da cinstea cuvenită, grija de a-l feri de tot ceea ce-i dăunează ar fi mult mai mare. Nu mai pomenim de faptul că se face abstracție totală de dimensiunea spirituală a omului. „Nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, zice Sfântul Pavel, pe care-l aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (1 Corinteni 6, 19-20). Așadar și trupul și sufletul își au valoarea lor.

Educația sexuală ce se face în școală, adeseori, este o contra-educație. Tinerii sunt privați doar ca niște simple viețuitoare reproducătoare, fără a i se da sexului și dimensiunea spirituală pe care o are, în cadrul comuniunii dintre un bărbat și o femeie. Orice tânăr, însă, este un unicat, „un fir curat, gîngăș și sfânt”, alcătuit ca o ființă minunată din pînțelele maicii sale (Psalmul 138, 13-14). An de an în ființa sa apar lucruri noi. Poate că perioada cea mai importantă, din acest punct de vedere, este adolescența. Ea este situată între copilărie și maturitate. Precedată de pubertate, perioadă în care au loc în organism transformări în urma cărora tânărul devine apt pentru reproducere, adolescența se caracterizează prin fiorul sublim și nou al iubirii. Între treisprezece și douăzeci de ani primăvara iubirii bate la poarta

sufletului. Când citeai, cu câțiva ani mai înainte, cărți cu îndrăgostiți nu le dădeai prea mare importanță. Poate credeai că aceste lucruri sunt nimicuri. Acum îți dai seama că ele sunt probleme serioase.

Ai întâlnit o persoană care te fascinează. Vălul ți-a căzut de pe ochi. Până acum te gândeai numai la tine. Acum ai descoperit o altă ființă, o persoană ce ți-e nespus de dragă. O persoană al cărei farmec te-a captivat. O persoană care ți-e mai scumpă decât tine însuși. O persoană care ai dori să-ți aparțină toată viața și căreia ai vrea să-i oferi proiectele tale, succesele tale, munca ta, iubirea ta. Când ești lângă ea te simți bine, când ești departe îi simți lipsa. O lume nouă ți se deschide în fața ochilor: lumea încântătoare a iubirii.

Întrebarea serioasă ce se pune este: până unde trebuie să mergi cu partenerul tău? Până la relația sexuală? Filmele erotice pe care le vezi pe toate canalele, revistele porno ce stau pe toate tarabele, te vor îndemna să faci acest lucru. Ba, din nefericire, și o educație sexuală rău înțeleasă tot într-acolo te va îndrepta. Ți se aduc și argumente „medicale” și „științifice”.

Te poate încerca și un complex de inferioritate. Colegii tăi, prietenii tăi, au făcut-o. De ce să n-o faci și tu? Eu îți spun să n-o faci. Va veni și vremea sexului. Mai sunt tineri integri care n-o fac până la căsătorie.

Dacă ești cu adevărat bărbat poți spune și nu. Mulți adolescenți îi respectă tocmai pe cei care au curajul să fie ei înșiși, să nu le pese ce spun alții, chiar cu riscul de a fi persiflați sau luați peste picior.

Duhovnicii, dacă ar putea vorbi, ți-ar putea arăta o mulțime de tineri care duc o luptă susținută și biruie. Chiar și medicii, dacă sunt cinstiți, îți vor spune că abținerea nu-i dăunătoare, ci dimpotrivă. Doctorul Meyer scria că: „pretextul fatalității pasiunii este o enormă minciună, ale cărei consecințe teribile strică omenirea... înfrânarea e posibilă. Mii de oameni au dovedit-o. Au afirmat aceasta oameni care se bucură de cea mai mare autoritate și pe care nu-i putem acuza de exagerări. Nu lipsește puțința, ci voința”.

Sigur că e foarte dificil, în relațiile cu prietena ta sau cu prietenul tău, să știi cât îți poți permite. Când începi să-ți pui această problemă ai în minte un număr de comportamente concrete de la ținutul mâinii, de la sărut și pipăit, până la relații intime. Sunt foarte greu de stabilit dinainte limite precise.

Vă puteți decide să nu vă angajați în relații intime, iar jocurile sexuale care duc la acestea să fie evitate. Emoțiile însă, pot deveni atât de explozive și pasiunea atât de puternică încât să fiți la un pas de cădere. Pe de altă parte, este firesc ca două persoane ce se cunosc, se bucură una de cealaltă și se prețuiesc, să treacă de la gesturile timide de afecțiune la sărutări și mângâieri.

Deși asupra acestui aspect al prieteniei ne vom opri în capitolul următor, totuși anticipez că meditația serioasă la sensul vieții voastre, în calitate de fii ai lui Dumnezeu și purtători ai chipului Său, vă va da o perspectivă corectă de abordare a sexualității în ce are ea frumos și creator. Trebuie să știți că instinctul sexual este un adversar violent și puternic. El te orbește și te târăște înspre plăceri josnice. Într-un om fără voință el își atinge întotdeauna ținta. Și ce urmează? Onoarea și demnitatea ta sunt dăruite și tu te prăbușești¹⁴.

Aceste cuvinte le-am scris cu gândul la tinerii noștri care poate citesc rugăciunea Sfântului Efrem Sirul în care Îi cerem lui Dumnezeu: *Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale. Amin*

¹⁴ † Andrei Andreicuț, *Dragoste, libertate și sex responsabil*, ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 5.

6. DUHUL GÂNDULUI SMERIT

Sfântul Efrem Sirul, în rugăciunea lui minunată care se zice în Postul Mare, pomenește de patru patimi grele pe care trebuie să le dezrădăcinăm și de patru virtuți importante pe care trebuie să le punem în locul lor. Ne spune Sfântul Efrem că în spatele fiecărei patimi stă un demon, după cum în spatele fiecărei virtuți stă un înger. Cele patru patimi pomenite de Sfântul Efrem le-am analizat, iar din cele patru virtuți am analizat deja una, așa că astăzi vom continua cu cea de-a doua. Vă readuc aminte ce zicea Sfântul Efrem Sirul: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al*

iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie, iar apoi pomenea cele patru virtuți: Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale. Ne oprim azi așadar asupra gândului smerit.

E mare lucru să fii smerit! Biserica pune în contrapondere marea patimă a mândriei cu marea virtute a smereniei. Din Sfânta Scriptură am putea citi nenumărate texte. Vă citesc doar două în care patima mândriei, patima trufiei, este urgentă. Sfântul Iacov, în epistola sa, în capitolul patru, în versetul șase, zice: *Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har.* Nu e singurul loc. În Evanghelia după Luca, capitolul optsprezece, Însuși Mântuitorul ne dă pilda cu vameșul și fariseul. Amândoi s-au urcat la templu să se roage, numai că s-a dus acasă folosit doar vameșul cel smerit. Mântuitorul a tras acolo o concluzie: *fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța.*

Referitor la gândul smerit au meditat foarte mulți părinți. Avva Dorotei, referindu-se atât la mândrie cât și la smerenie, zice că fiecare are două trepte¹⁵. Mândria, pe prima treaptă

¹⁵ *Filocalia* 9, p. 500.

raționează cam așa: eu sunt mai bun decât semenul meu, eu sunt mai înțelept decât colegul meu, eu sunt mai milostiv decât prietenul meu și așa mai departe. Dacă nu ne revenim în noi înșine și găsim o sumedenie de calități reale sau închipuite, și dacă mergem pe acest mod de a gândi, ajungem la o a doua măsură, la o a doua treaptă a mândriei. Pe prima treaptă greșim împotriva semenului nostru: eu sunt mai bun ca el, eu sunt mai milostiv ca el, eu sunt mai frumos ca el. Dacă ajungem pe a doua treaptă greșim împotriva lui Dumnezeu. Ce zicem noi atunci: eu sunt mai înțelept decât colegul meu, dar înțelepciunea asta nu mi-a dat-o nimeni, e a mea, nu vine de la Dumnezeu. Eu sunt mai bun decât colega mea, iar bunătatea aceasta îmi aparține, este proprietatea mea. Mergând așa mai departe, păcătuim împotriva lui Dumnezeu. În ceea ce privește smerenia, avva Dorotei spune că sunt tot două trepte: pe prima treaptă omul smerit zice așa: eu am un pic de înțelepciune, dar colegul meu are cu mult mai mult. Eu sunt un pic deștept, dar colegul meu este mult, mult mai deștept. Eu sunt un pic frumos, dar colega mea este foarte frumoasă. Și dacă mergem pe această cale a virtuții, ajungând pe a doua treaptă, vom raționa cam așa: eu sunt un pic

deștept, dar nici deșteptăciunea aceasta nu e de la mine, ci mi-a dat-o Dumnezeu. Eu sunt un pic isteț, dar istețimea aceasta nu e de la mine, ci mi-a dat-o Dumnezeu. Până la urmă ce am eu? N-am nimic ce să nu fi primit! Și atunci de ce să mă laud cu ele ca și cum ar fi ale mele? Așa gândește omul care are smerenie, omul cu gând smerit.

Atunci, ne dăm seama de ce Sfântul Efrem Sirul Îi cerea lui Dumnezeu aceste patru virtuți: *duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale.*

În continuare vă voi reda câteva fraze scrise de Ernest Bernea referitoare la trufie:

Toată educația noastră, tot exemplul ce l-am avut ne-au îndemnat să mergem pe calea acesteia încrederei fără măsură în însușirile noastre individuale. Căci ce este altceva trufia decât o supraprețuire a puterilor noastre și o trăire în orizontul ei. Trufia este o atrofiere a măsurii și a bunului simț, este sentimentul prețuirii fără limită a ființei noastre. De aceea, fiecăruia în parte se simte deținătorul adevărului și se crede centrul lumii. Individul a ajuns un univers închis. Omul trufaș, necunoscând alt adevăr decât pe sine, nu a putut cunoaște nici mila, nici dragostea, nu l-a cunoscut nici pe Dumnezeu.

Încrederea în atotputernicia rațiunii, a științei și a tehnicii au mers mână în mână cu îndumnezeirea omului. S-a crezut că, înălțându-se neîntemeiat până dincolo de puterile sale, până dincolo de firea și sensul existenței sale, omul se poate mântui. Roadele acestei atitudini au început a fi culese.

Individualismul și egoismul vieții moderne au închis omului porțile de ieșire. Omul nu a mai putut vedea nimic din cele ce cădeau dincolo de el, iar îndreptarea omului vine tocmai de aici; din puterea înțelegerii sale că este parte dintr-o realitate care-l depășește și din orientarea faptei sale către o viață organică și firească.

Această așezare înseamnă însă o recunoaștere sinceră a micimii și a slăbiciunii noastre. Ce om, care mai are în el o fărâamă de omenie, nu și-a dat seama, cel puțin o dată, de povara ce-i apasă umerii prin soarta ce i-a fost dată? Cine nu a trăit, sentimentul mirării și al minunilor care îl înconjoară? Cine nu s-a înspăimântat că poate fi singur în ceata acestor lumi pe care mintea nu le poate cuprinde și inima le bănuie numai că există cumva? Cine nu a trăit în fața fenomenelor neprevăzute și nestăpânite, cosmice și istorice, un sentiment de teamă și de slăbiciune?

De unde atunci trufia? De unde gândul de stăpân al lumii, când picioarele omului se clătină atât de ușor? Desigur, dintr-o orbire, dintr-o deformare

interioară, din falsă și nefirească așezare a omului, din îngustarea orizontului său spiritual.

Omul este mare abia atunci când se recunoaște mic, când își recunoaște slăbiciunile. Pascal spune într-un capitol din cugetările sale: „La grandeur de l’homme est grande en ce qu’il se connaît miserable”.

Astăzi avem nevoie de o fierbere nouă a conștiinței. O adâncire a simțirii este necesară pentru îndreptarea omului. Una din căile care îl pot pune în stăpânirea luminii și îl pot face mai bun și mai pur este umilința. Lumea care îl înconjoară și însușirile sale interioare îl creează, dar îl duc totodată la pierzanie pe om. Totul ține de conștiința noastră, de felul cum știm să ne rânduim gândul și fapta. Umlința, opusă trufiei, este virtutea care se naște din sentimentul fragilității noastre, a slăbiciunii naturii omenești; ea este legată de firea omului încărcat de păcatul originar. Se crede de aci că umilința este ceva decadent, că exprimă o anumită lipsă, o slăbiciune interioară. Acei care văd lucrurile în acest fel – și se găsesc și filosofi reputați printre ei – judecă umilința în contingent și în temporal, o judecă exterior. De aceea, o socotesc ca pe o stare interioară specifică sclavilor.

O deosebire trebuie să o facem încă de la început. Umlința nu trebuie văzută în latura ei socială, în aparițiile degradante ale lipsei de personalitate, – pe care această virtute o presupune dimpotrivă cu

tărie – ci trebuie văzută în înțelesul ei adevărat, în sens existențial, așa cum am încercat să-i desprindem noi înșine sensul în rândurile de mai sus. Umilința nu înseamnă și nu naște din servilism, pentru că ea este forța interioară, expresie a trăirii noastre pe treptele superioare ale lumii acesteia. Umilința este una din căile prin care omul ia cunoștință de starea sa și de sensul existenței sale. Prin umilință, omul nu se înjosește, nu se năruie pe sine, ci se înalță, se zidește. Recunoașterea slăbiciunii noastre înseamnă dovada unei adevărate forțe. Pentru ca cineva să meargă pe calea umilinței, concepută în sens ontologic, trebuie să dispună de o mare forță interioară. Această virtute reprezintă o forță morală unică, pe calea căreia omul se dovedește puternic, nu în lumea aceasta a contingentelor, în lumea noastră înconjurătoare. Umilința, ca forță morală trebuie judecată în spiritual, nu în temporal.

De aici înțelegem natura ei, în acest fel străbatem adevăratul său cuprins. Ceea ce socotesc obișnuit oamenii drept putere sunt numai lucruri efemere și sentimente degradante. Forța omului nu este în raport direct cu întinderea stăpânirii sale lumești, sociale sau materiale, nu înseamnă nici ambiție, vrăjmășie sau acte de dominație, ci cu mai multă dreptate, poate fi găsită alături de cumpătate și sărăcie, poate fi găsită alături de bunătate, de dragoste și de milă.

Este mai puternic omul care se înfrânează decât acela care, cu toată tăria sa aparentă, se lasă purtat de elementele inferioare ale ființei sale morale. Este mai puternic omul care se stăpânește pe sine, decât acela care stăpânește pe alții.

Omul care rezistă tendințelor de mărire, acela care e corect situat în existență și deplin stăpân pe însușirile sale spirituale, omul care își împlinește legea scrisă în firea și destinul său și care nu tremură în fața morții, ci doar în fața lui Dumnezeu, nu mai poate fi socotit un om slab. Umilința este o cale a renunțării prin care numai „individul” poate fi distrus, dar omul, ființa spirituală, poate fi mântuit.

Umlința înseamnă depășire, înseamnă creștere prin ceea ce este dincolo de existența noastră aparentă. De aceea, ea nu înseamnă depresiune, decădere, moarte, ci dimpotrivă întărire, înălțare și înviere. Judecată în roadele ei materiale și formale, umilința poate însemna slăbiciune, poate să însemne retragere. Văzută, însă, în roadele ei spirituale, ea este o cale ce duce către biruința luminii nestinse¹⁶. Amin

¹⁶ Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, p. 78.

7. DUHUL RĂBDĂRII

Continuăm analizarea rugăciunii specifice Postului Mare, rugăciune scrisă de Sfântul Efrem Sirul. Vă reamintesc că, în rugăciunea sa, Sfântul Efrem Îi cere lui Dumnezeu să ne scape de patru duhuri rele, patru duhuri care promovează patru patimi rele, și în locul lor să ne ajute să punem patru virtuți; să chemăm în ajutor patru duhuri bune. Vă aduc aminte textul rugăciunii: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert nu mi-l da mie – pe acestea le-am dezbătut deja. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale.*

În lumea în care trăim noi sunt foarte multe necazuri și ispite. Sfinții Părinți au meditat asupra lor și ne spun că, în general, încercările, ispitele, vin din trei părți: de la firea noastră slabă, de la semenii noștri și unele vin direct de la diavol. Când ne confruntăm cu ele, cu ispitele, cu necazurile, cu greutățile, trebuie să punem în lucrare o virtute mare, virtutea răbdării: *Doamne, duhul răbdării dăruiește-mi-l mie slugii Tale.*

Sfântul Maxim Mărturisitorul¹⁷, meditănd și el la această realitate – că în această lume sunt multe necazuri și încercări, zice așa: Dumnezeu ne conduce înspre țintă, înspre capătul drumului nostru, cu ajutorul a două mijloace: pe de o parte pronia, în virtutea căreia ne răsfață cu toate bunurile Lui, iar dacă nu înțelegem, datorită calității Sale de pedagog absolut, ne conduce înspre țintă cu judecata, cu necazurile. În focul necazurilor și al încercărilor, așadar, trebuie să punem în lucrare o virtute mare: virtutea răbdării. Ziceam că necazurile, încercările, vin din trei părți: vin de la firea noastră slabă, vin de la semenii noștri și vin și de-a dreptul de la diavol. Iisus fiul lui Sirah, în cartea sa, în capitolul 2, ne atenționează că atunci când ne-am hotărât

¹⁷ *Filocalia* 3, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948, p. 252.

să fim oameni buni, să-L slujim pe Dumnezeu, să ne așteptăm la multe necazuri și încercări. Am să vă citesc primele șase versete: *Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită. Încordează inima ta și fii tare și să nu te tulburi în timpul încercării. Lipește-te de Domnul și nu te depărta, ca să fii înălțat la sfârșitul vieții. Tot ce ți se va întâmpla, primește cu plăcere și în necazurile tale fii îndelung-răbdător. Că în foc se lămurește aurul, iar oamenii cei plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei. Crede în El și-ți va ajuta ție, îndreptează căile tale și nădăjduiește în El. Ispite, necazuri, greutăți care vin din toate părțile; în focul încercărilor trebuie să fim îndelung răbdători!*

Frățiile voastre, toți îl cunoașteți din Sfânta Scriptură pe dreptul Iov, om plăcut lui Dumnezeu, binecuvântat cu o casă mare, cu copii mulți, cu bunuri, cu animale, la un moment dat a fost tare încercat. Încercările lui se datorau diavolului. Iov rămâne un exemplu de îndelungă răbdare, pentru că toate chinurile s-au încununat cu izbăvirea, cu mântuirea lui. În cartea lui Iov, în capitolul 1, începând cu versetul 13, citim lucrul următor: *Și într-o zi, când feciorii și fetele lui Iov mâncau și beau vin în casa fratelui lor mai mare, A sosit un vestitor la Iov și i-a spus:*

«Boii erau la arătură și asinele pășteau pe lângă ei; Atunci Sabeenii au năvălit asupra lor, au pus mâna pe vite, și pe robi i-au trecut prin ascuțișul sabiei. Și am scăpat numai eu singur și am venit să-ți dau de veste!» Nu a sfârșit vorba bine și altul a sosit și a spus: «Focul lui Dumnezeu a căzut din cer și a ars oile tale și pe robii tăi și i-a mistuit. Și am scăpat numai eu singur și am venit să-ți dau de veste!» Nu a sfârșit vorba bine și altul a sosit și a spus: «Caldeii, împărțiți în trei cete, au dat năvală peste cămilele tale și le-au ridicat și pe robi i-au trecut prin ascuțișul sabiei. Și am scăpat numai eu singur și am venit să-ți dau de veste!» Nu sfârșise vorba bine și altul a sosit și a spus: «Feciorii tăi și fetele tale mâncau și beau vin în casa fratelui lor mai mare, Și iată că un vânt puternic s-a stârnit dinspre pustiu și a izbit în cele patru colțuri ale casei și casa s-a prăbușit peste tineri și ei au murit. Și am scăpat numai eu singur și am venit să-ți dau de veste». Atunci Iov s-a sculat și-a sfâșiat veșmântul, s-a ras pe cap și, căzând la pământ, s-a închinat, și a rostit: «Gol am ieșit din pânțelele mamei mele și gol mă voi întoarce în pământ! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!» Și întru toate acestea, Iov nu a păcătuit și nu a rostit nici un cuvânt de hulă împotriva lui Dumnezeu. Și a rămas Iov prototipul de răbdare, Iov cel mult răbdător.

În Noul Testament, Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, capitolul 5, în versetul 3 și următoarele zice așa: „ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde, Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”. Iar Sfântul Apostol Iacov în epistola sa, referitor la răbdare, ni-l dă exemplul de răbdare tot pe dreptul Iov, în capitolul 5, versetele 10 și 11: „Luați, fraților, pildă de suferință și de îndelungă răbdare pe proorocii care au grăit în numele Domnului. Iată, noi ferim pe cei ce au răbdat: ați auzit de răbdarea lui Iov și ați văzut sfârșitul hărăzit lui de Domnul; că mult-milostiv este Domnul și îndurător”. Și exemplele ar putea fi nenumărate, de oameni care, punând în lucrare această mare virtute a răbdării, până la urmă, cu ajutorul lui Dumnezeu au ajuns la liman.

Vă voi reda în continuare câteva versuri din folclorul monahal care evidențiază tocmai importanța și sublimitatea virtuții răbdării. Poezia se numește „Răbdare și smerenie”:

Într-o zi de iarnă rece, zi de-nghet, de păclă deasă,
Coborau Avva și Fiul din pustie înspre casă.
Gânduri sfinte, doruri multe le-nălța în mers avântul,
Și luați de-nflăcărare, nici nu mai vedeau pământul.
Când Avva încetă pasul și voios așa grăiește:
- Frate dragă, să dea Domnul, cum frăția noastră crește,
Pildă vie de virtute pretutindenea să fie.
Însă asta, ține minte, nu-i deplină bucurie.
Merg cât merg și zice iarăși: - Dacă frații cu putere,
Și cu nume mare-n lume, ar da orbilor vedere,
Și sărmanilor muți, frate, le-ar îngădui vorbirea
Și-ar scăpa pe veci de diavoli toată, toată omenirea,
Morții chiar de patru zile, de-ar ajunge să-i învie,
Să știi, frate, că aceasta nu-i deplină bucurie.
Câțiva pași și iar îl cheamă: Frate dragă, frate ascultă,
Dacă frații noștri simpli ar avea știință multă,
Ar grăi în limbi străine, și cu har ca și profeții
Ar citi în minți, în inimi, toate tainele vieții,
Blânda Domnului oiță, tu să știi și toți să știe,
Că în toate aceste daruri nu-i deplină bucurie.
Și pornesc pe drum. Dar iarăși tot Avva vrea să-i vorbească,
Și îi zice: - Frate dragă, dacă limba îngerească,
Ar vorbi-o-n viață frații, și-ar cunoaște toată calea
Stelelor strălucitoare, taina ce-o îngroapă valea;

Oameni, animale, plante, să cunoască, să descrie;
Nici în astea, frate dragă, nu-i deplină bucurie.
Merg puțin și iar s-aude glasul dulcelui Părinte:
- Frate dragă, dacă frații cu potop de vorbe sfinte
Ar încreștina tot omul, oricât de păgân să fie,
Nici în asta, frațioare, nu-i deplină bucurie...
Mult vorbind așa pe cale, tot cu mare-nsuflețire,
Pe Avva învățăcelul îl întreabă cu uimire:
- Spune-mi deci, Părinte sfinte, unde poate atunci să fie,
Cum aflăm aici pe lume noi deplină bucurie?
Avva grabnic îi răspunde: - Dacă noi acasă frate,
Am ajunge ruți de foame, înghețați de frig și-am bate
Să ni se deschidă poarta. Iar portaru-n toate bune,
Ne-ar lua de hoți și vorbe de batjocură ne-ar spune,
Și afară-n ger pe noapte, ne-ar lăsa fără păsare.
Iar noi fără sa ne plângem, blânzi și pașnici cu răbdare,
Le-am primi ca meritate, pentru sfânta veșnicie.
Frate dragă, asta-nseamnă o deplină bucurie.
Dacă noi, constrânși de noapte, am tot bate mai cu silă,
Și portarului mai dulce ne-am ruga să-i fie milă,
În lavră să ne primească. El de ciudă, foc și pară
Cu-o prăjină noduroasă ar ieși la noi afară,
Și trântindu-ne-n zăpadă ne-ar lovi ca scos din fire,
Iar apoi, zdrobiți, departe ne-ar goni de mănăstire...

*Și noi blânzi, ca mieii, frate toate le-am răbda-n tăcere,
Amintindu-ne de cruce, cum și Domnul nostru cere.
Crede-mă aceasta, frate, e deplină bucurie.
Căci sunt multe daruri sfinte, însă nu toți vor să știe
Că-ntre toate: a te-nvinge, a te umili-n răbdare.
Din iubire către Domnul, este darul cel mai mare¹⁸.*

Amin

¹⁸ † Andrei Andreicuț, *Nevoințele desăvârșirii*, ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 86.

8. DUHUL DRAGOSTEI

Iată-ne ajunși la ultima cerere din rugăciunea Sfântului Efrem Sirul. Vă readuc aminte toate cele opt cereri: *Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânie și al grăirii în deșert, nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-mi-l mie, slugii Tale.*

Despre duhul dragostei, la această virtute teologică vom medita acum împreună. Sfântul Apostol Pavel, în Epistola întâi către Corințeni, capitolul 13, zice: „*acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea*”. E greu de definit această

virtute. Dacă ne uităm în dicționarul explicativ al limbii române, găsim o definiție foarte plată. Scrie acolo că dragostea este „*un sentiment de afecțiune pentru cineva sau ceva*”¹⁹. Foarte puțin. De fapt, dragostea nici nu are o definiție. Totuși, Sfântul Ioan Teologul – apostolul iubirii, cel ce a fost răpit în rai, în prima sa Epistolă, dă o definiție dragostei, sau mai bine zis dă o definiție lui Dumnezeu, care este dragoste, iubire. În capitolul 4, versetul 8, zice așa: *Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire. Dumnezeu este dragoste.* Așa că înțelegem mult mai mult de aici decât din dicționar, care zice că dragostea este „*un sentiment de afecțiune pentru cineva sau ceva*”. Ținem să subliniem că dragostea nu e o teorie, nici nu este ceea ce se cântă la radio sau la televizor – de multe ori vorbe goale. Dragostea e mult mai mult. Dragostea care nu poate fi definită, dragostea care unește fiind Dumnezeu, sau Dumnezeu este dragoste, dragostea cea indefinibilă, se manifestă prin virtuțile pe care le pune în lucrare. Nu declarându-i cuiva dragoste ai dragoste față de el, ci comportându-te în așa fel încât dragostea ta să se vădească. De

¹⁹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. Academiei, București, 1975, p. 279.

aceea, Sfântul Apostol Pavel zice că dragostea se vedește printr-o sumedenie de virtuți pe care le pui în lucrare. Acest imn al dragostei, scris în prima Epistolă către Corinteni, capitolul 13, este extraordinar dacă este pus în practică: *De aş grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aş avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aş avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de aş împărți toată avuția mea și de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, iată, virtuțile după care o cunoaștem: dragostea îndelung rabdă; rabdă orice, și bune și rele, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieste, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. Dragostea se manifestă concret față de celălalt căruia i-ai spus că îl iubești.*

Vă voi da două exemple de dragoste lucrătoare. Era în timpul războiului, război crân-

cen, unde au căzut mulți soldați în luptă și o sumedenie au rămas răniți. Unul dintre cei ce au scăpat cu viață i se adresează căpitanului său: Domnule căpitan, dă-mi voie să mă duc să îl caut pe prietenul meu. Căpitanul i-a zis: Nu-ți dau voie. Prietenul tău dacă nu e aici, cu siguranță a căzut în luptă și ești în primejdie să cazi și tu, deci nu îți dau voie să te duci să îl cauți. Soldatul nu a ascultat, s-a dus să îl caute și peste un ceas a venit în spate cu un mort. El însuși s-a întors rănit. Căpitanul s-a enervat văzându-l și i-a zis: Spusu-ți-am că a murit și să nu îți riști viața? L-a ce ți-a folosit? Soldatul, fiind și el pe moarte, îi zise: O, domnule căpitan, am mare folos, pentru că atunci când l-am găsit nu murise încă, și m-a privit cu atâta duioșie și mi-a zis: Ioane, eram sigur că ai să vii să mă cauți. Aceasta este dragostea care merge până la jertfă. S-a dus, l-a căutat, a murit în spatele lui, chiar dacă și el a fost rănit și apoi a murit.

Al doilea exemplu este din Pateric. Trei frați din pustia Sketică, pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele, s-au dus și s-au angajat să secere șazeci de arii de grâu, fiecare câte douăzeci, numai că unul dintre ei s-a îmbolnăvit chiar în prima zi și n-a putut secera. Fiind toți trei foarte buni prieteni, ceilalți doi au zis: să ne grăbim

și să secerăm și postata lui. Așa au făcut, și pe când trebuia să fie gata holda, au secerat și ce se cuvenea să secere ei și ceea ce se cuvenea să secere fratele bolnav. Când a venit vremea să fie plătiți, au împărțit banii în trei. Fratele bolnav, care nu lucraser deloc, s-a împotrivit cu înverșunare și le-a zis: Nu se poate să primesc! Nu am lucrat, nu primesc! Atunci ei au zis: haideți să mergem la avva și cum va zice el, așa să facem. Așadar s-au dus la avva, iar acesta, când a auzit ce gând sfânt au, a bătut în clopot, a adunat toată obștea și a zis: Veniți să vedeți dragostea lucrătoare prin iubire. Dragostea se face tuturor toate²⁰.

De această virtute a dragostei era preocupat Sfântul Efrem Sirul când a scris această rugăciune: dragostea care toate le poate, toate le crede, dragostea care nu cade niciodată. Altfel, dragostea aceasta teoretică sau senzuală, sentimentală, care e interesată pentru a-și satisface plăcerile sale mai mult decât a-i fi de folos celuilalt, dragostea aceasta nu e de nici un folos. Sfântul Ioan ne spune că *Dumnezeu este iubire și cel ce trăiește în iubire trăiește în Dumnezeu și cel ce nu iubește nu L-a cunoscut pe Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu*

²⁰ Anthony de Mello, *Rugăciunea broaștei*, p. 267.

iubire este. El precizează la sfârșitul capitolului lucrul următor: Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Această poruncă avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său (1 Ioan 4, 20-21).

În cele ce urmează vă voi reda un eseu intitulat „Întâia dragoste” scris de Ernest Bernea:

Omul e singur și sărac, ca un ecou fugar printre stâncile unui munte. Omul e trist, făptură rătăcită și slabă, orfan al darurilor dumnezeiești, sărman al înțeleșului și bucuriei, poartă deschisă tuturor îngenunchierilor.

Om, omule bun, pune în cugetul și fapta ta întâi dragostea. Întâi dragostea... Nu dragostea nesățioasă, dragostea de bogăție, de putere, de stăpânire, ci dragostea de frumusețe, de lumină, de adevăr, dragostea-mângâiere, îndemn și creație. Nu dragostea care cere, vrea pentru sine, ci dragostea care dăruie, care hrănește pe altul. Nu dragostea sufletului pustiit, ci aceea a sufletului care se revarsă fluvial.

Dragostea este cheia și a veșniciei. Dragostea împrăștie urâtul, urâtul singurătății, topește râul, râul întunericului, alungă tiparele și hotarele, alungă po-trivniciile; aduce pretutindeni ființă nouă și roditoare.

Dragostea naște și pârguiește rodul, transfigurează și înalță sufletul; prin ea, dumnezeiasca față joacă focul luminilor de ape în lumea durerilor noastre. Acolo unde nu e dragoste, stăpânesc întunericul și urâtul, acolo unde nu e dragoste înfloresc trufia, pizma, nedreptatea și toate chipurile prostiei omenești.

Omul care nu iubește nu înțelege nimic din lumea lucrurilor văzute și ascunse. Graiul minunilor îi este cu desăvârșire închis. Acolo unde nu este dragoste nu este nici cunoștință adâncă. Este în firea omului să învingă prin dragoste. Dumnezeu întrupat ne-a dezvăluit lumea nouă, adevărul, viața și puterea prin dragoste. Omul este om prin puterea dragostei sale. Să iubești un copac, o floare, un copil, o femeie, să iubești pământul aspru și cerul boltit albastru, să iubești totul, chipuri și sensuri, totul: joc, cântec, lumină, jocul și armonia cosmică, să iubești îndeosebi omul, fratele tău, bun sau ticălos, tare sau slab, să-l iubești pe Dumnezeu cu puterile tale însutite peste ființa ta legată de păcat.

Cine nu iubește, nu are simțuri; toate ferestrele, de la firicelul de iarbă la steaua ce clipește în liniștea depărtărilor, i se închid. Grăuntele de bine și frumos ce-l purtăm în inima noastră îl dezvăluie și-l crește dragostea...

Întâi dragostea. Dragostea care înflorește cireșul, care crește copilul, care satură flămânda, care mângâie

răstignitul, dragostea lui Dumnezeu pentru creația Sa. Așa vine pacea, pacea desăvârșită, pacea raiului și a vieții veșnice. Pământul e ușor sub pasul tău, ușor ca arborul gândurilor pure, omule, lumina crește și înflorește pe buzele, pe ochii, pe cerul minunilor puse acolo de degetul lui Dumnezeu.

Când ai pornit să fii om să știi că dragostea e cea dintâi virtute, ea este semnul dezrobirilor. Cântecul tău se îneacă fără dragoste și mâna ta bâlbâie. Caută sâmburele vieții. E în tine!²¹

²¹ *Patericul*, p. 353.

Aceste cateheze au fost ținute în Catedrala Mitropolitană, duminica seara după slujbă, în Postul Mare al anului 2014. Cu răbdare au fost culese, după înregistrarea de la Radio Renașterea, de către Directorul tehnic al postului, arhidiaconul Dan-Grigore Văscu. S-a aplecat asupra lor și Părintele Secretar Protos. Dr. Benedict Vesa, iar eu le-am recitat și le-am adăugat notele de subsol.

Considerând că pot fi de folos atât preoților, cât și credincioșilor, ne-am hotărât să le tipărim.

Le dorim cititorilor lectură cu folos și binecuvântare de la Dumnezeu.

†**ANDREI**

*Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

CUPRINS

INTRODUCERE	5
1. DUHUL TRÂNDĂVIEI	9
2. DUHUL GRIJII DE MULTE	13
3. DUHUL IUBIRII DE STĂPÂNIE	27
4. DUHUL GRĂIRII ÎN DEȘERT	35
5. DUHUL CURĂȚIEI	43
6. DUHUL GÂNDULUI SMERIT	55
7. DUHUL RĂBDĂRII	63
8. DUHUL DRAGOSTEI	71